

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้การศึกษาแบบพหุกรณี (multi case study) การศึกษาเชิงลึกถึงผลกระทบของการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนในเขตตำบลราชาเทวะ อำเภอ บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งประชากรอาศัยอยู่โดยรอบสนามบินสุวรรณภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ ที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนจังหวัดสมุทรปราการที่อาศัยอยู่บริเวณ โดยรอบสนามบินในตำบลราชาเทวะ ในด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการทำมาหากิน และด้านชีวิตความเป็นอยู่ โดยผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดตามขั้นตอน การศึกษา คือ 1) การกำหนดผู้ให้ข้อมูล และเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูล 2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า 3) ขั้นตอนในการดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม 4) การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

1. การกำหนดผู้ให้ข้อมูล และเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants)

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิในเขตตำบลราชาเทวะในหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 10 เพราะเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ ทำให้ประชากรในชุมชนเดิมได้รับผลกระทบในด้านการดำเนินชีวิต ด้านการทำมาหากิน และด้านความเป็นอยู่

1.2 เกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกประชาชนผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับงานวิจัย คือ 1) ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ 2) อยู่ในหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 10 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิมากกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ 3) อาศัยอยู่ในตำบลราชาเทวะ อำเภอ บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ก่อน พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน 4) อายุ 18 ปีขึ้นไป ประชาชนทั่วไป ผู้นำท้องถิ่น (สมาชิก อบต.)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างที่กำหนดประเด็นคำถามไว้กว้าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย (ดังแสดงในภาคผนวก) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสนามบินและผลกระทบ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการสร้างสนามบิน เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือ

2.2 สร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยคำถามสองส่วน

ส่วนแรก เป็นคำถามสร้างความคุ้นเคย โดยถามผู้เข้าร่วมการสนทนา เกี่ยวกับระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน อาชีพเดิม สภาพแวดล้อม การเวนคืนที่ดินและความรู้สึกที่ได้อยู่ใกล้สนามบิน รวมทั้งเล่าเรื่องตั้งแต่ก่อนการสร้างสนามบินจนถึงปัจจุบัน

ส่วนสอง เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ ใน 3 ด้าน คือ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการทำมาหากิน และด้านชีวิตความเป็นอยู่

2.3 นำเครื่องมือวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

2.4 ส่งเครื่องมือวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาที่เกี่ยวกับความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตด้านเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมและความชัดเจนของการใช้ภาษา

2.5 นำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้ (try out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ในเรื่องผลกระทบจากการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการทำมาหากิน และด้านชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของคำถามในการสัมภาษณ์

2.6 นำเครื่องมือที่ทดลองใช้กลับมาแก้ไขปรับปรุง

3. วิธีการที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาวิจัยได้แก่

3.1 การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารจากสื่อประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสนามบินในต่างประเทศและสนามบินสุวรรณภูมิแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

3.2 การสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาความคิดเห็นทัศนคติ ความรู้สึก ข้อเท็จจริงผลกระทบของการสร้างสนามบินสุวรรณภูมิที่มีต่อวิถีชีวิต

3.3 ใช้การบันทึกเสียงด้วยเทป และจดบันทึกลงสมุด

4. การดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขั้นตอนแรก การเข้าพบผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยขอความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะเริ่มดำเนินการนั้นผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่เพื่อพูดคุยเรื่องการวิจัย และนำตัวกับสมาชิก อบต. แต่ละหมู่บ้านที่เกิดและอาศัยอยู่ในเขตชุมชนตำบลราชาเทวะ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) และขอให้แนะนำผู้วิจัย ให้รู้จักกับประชากรผู้ให้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่สอง การดำเนินการสนทนากลุ่ม ในขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการสนทนากลุ่มประชาชน หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 10 ตามที่ได้กำหนดไว้ และส่งหนังสือถึงบุคคลที่ต้องเชิญเข้าร่วม จากนั้นจึงสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ มีผู้จดบันทึก และผู้บันทึกเสียงขณะดำเนินการ ก่อนดำเนินการผู้วิจัยจะขออนุญาตบันทึกเสียง และชี้แจงถึงจุดประสงค์ในการวิจัย และแจ้งว่าการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น ผู้วิจัยจะไม่เสนอชื่อจริง และจะปิดเป็นความลับ

ขั้นตอนที่สาม ผู้วิจัยถอดเทปที่บันทึกจากการสัมภาษณ์กลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อมูลให้ตรงตามประเด็น หากพบว่าประเด็นใดที่ยังไม่ได้ครบ และต้องเก็บเพิ่มเติมประเด็นใดที่ได้ครบแล้วต้องการคำยืนยันเพื่อเก็บข้อมูล ก็จะขอทำการสนทนากลุ่มอีกครั้ง

ขั้นตอนที่สี่ ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มอีกครั้งตามประเด็นคำถาม ที่ยังไม่ครบ ยังไม่ชัดเจน และทำงานกว่าข้อมูลทุกประเด็นที่ต้องการทราบจะอ้อมตัว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การลดทอนข้อมูล

การศึกษาภาคสนามในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะจดบันทึกข้อมูลภาคสนามแบบละเอียด (full field note) ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำมาอ่าน ทบทวน ลงรหัส และลงความเห็นเบื้องต้น แล้วจะพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นใด ในการศึกษา เพื่อจะนำมาเขียนลงการ์ดเก็บไว้ โดยเขียนหัวข้อเรื่อง (categories) ตามวัตถุประสงค์วิจัย รายชื่อ แยกหัวข้อย่อยตามประเด็นย่อยของวัตถุประสงค์เอาไว้ให้ชัดเจน

5.2 การตรวจสอบข้อมูล

ในระหว่างที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่ต้องให้ได้ข้อมูลมากที่สุดและครอบคลุมแล้ว ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ผู้วิจัยจะต้องให้ความสำคัญเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้นี้มาด้วย ทั้งด้านความตรงและความเที่ยงของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) โดยตรวจสอบแหล่งบุคคลจากผู้ให้สัมภาษณ์หลาย ๆ คน โดยตรวจสอบความสอดคล้องกันของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน และการตรวจสอบข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์กับหน่วยงานราชการ

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

5.3.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงแนวคิดจากกรอบแนวคิด การวิจัย และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

5.3.2 การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป โดยใช้

1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic analysis) คือการใช้การตีความหมายเพื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร สังเกต และสัมภาษณ์

2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (typological analysis) คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ ทั้งโดยวิธีที่ใช้คือ

(1) แบบใช้แนวคิดทฤษฎี คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆในเหตุการณ์หนึ่งๆ แยกออกเป็นการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมหรือสถานการณ์ที่เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

(2) แบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี ใช้การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล โดยนำเหตุการณ์ต่างๆ หลายๆ เหตุการณ์ที่ได้จำแนกชนิดของข้อมูลแล้วนั้นมาเปรียบเทียบกัน วิธีนี้จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปหรือการสร้างทฤษฎีได้

5.4 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา ประกอบการการนำคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์ มาอ้างอิงในเนื้อหา ตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย